

Exploratorní faktorová analýza dimenzí stereotypů vůči vietnamské menšině¹

Úvod

Postoje k sociálním skupinám jsou významnou součástí sociálního poznávání a často se opírají o stereotypy, které pomáhají lidem zjednodušovat komplexní sociální realitu. Jedním z přístupů ke studiu stereotypů je Stereotype Content Model (Fiske et al., 2002), který předpokládá, že stereotypy lze systematicky popsat pomocí dvou základních dimenzí: vřelosti a kompetence. Dimenze vřelosti odráží vnímané úmysly skupiny (např. zda je přátelská či nepřátelská), zatímco dimenze kompetence souvisí s vnímanou schopností skupiny tyto úmysly realizovat.

Tyto dimenze nejsou náhodné, ale vycházejí ze sociálních struktur – vnímaný status skupiny souvisí s její připisovanou kompetencí, zatímco vnímaná konkurence ovlivňuje hodnocení vřelosti (Fiske et al., 2002). Na základě jejich kombinace lze stereotypy rozdělit do čtyř základních typů (např. obdiv, závist, lítost a pohrdání), které jsou spojeny s odlišnými emocemi a vzorci chování vůči daným skupinám (Cuddy et al., 2009).

V českém kontextu bylo opakovaně zjištěno, že různé menšinové skupiny jsou v těchto dimenzích hodnoceny odlišně. Například vietnamská menšina v ČR bývá vnímána jako relativně kompetentní a spíše vřelá ve srovnání s jinými menšinami (Žingora & Graf, 2014). Cílem této práce je ověřit, zda se struktura hodnocení vietnamské menšiny v analyzovaném souboru dat skutečně organizuje do dvou dimenzí odpovídajících modelu SCM, a to pomocí exploratorní faktorové analýzy.

Metoda

Výzkumný soubor tvořilo 83 respondentů. Hodnocení vietnamské menšiny bylo zjišťováno pomocí sedmi adjektiv, která vycházejí z dimenzí modelu SCM (Fiske et al., 2002). Dimenze kompetence byla reprezentována položkami „kompetence“, „schopnost“, „šikovnost“ a „sebevědomí“, zatímco dimenze vřelosti zahrnovala položky jako „přátelskost“, „dobrosrdečnost“ a „upřímnost“.

Data byla analyzována pomocí exploratorní faktorové analýzy (EFA) v programu Statistica. Jako extrakční metoda byla použita metoda hlavních komponent (Principal Components Analysis), která umožňuje identifikovat základní strukturu dat. Pro usnadnění interpretace faktorů byla aplikována ortogonální rotace Varimax, která maximalizuje rozdíly mezi faktorovými náboji jednotlivých proměnných.

Výsledky

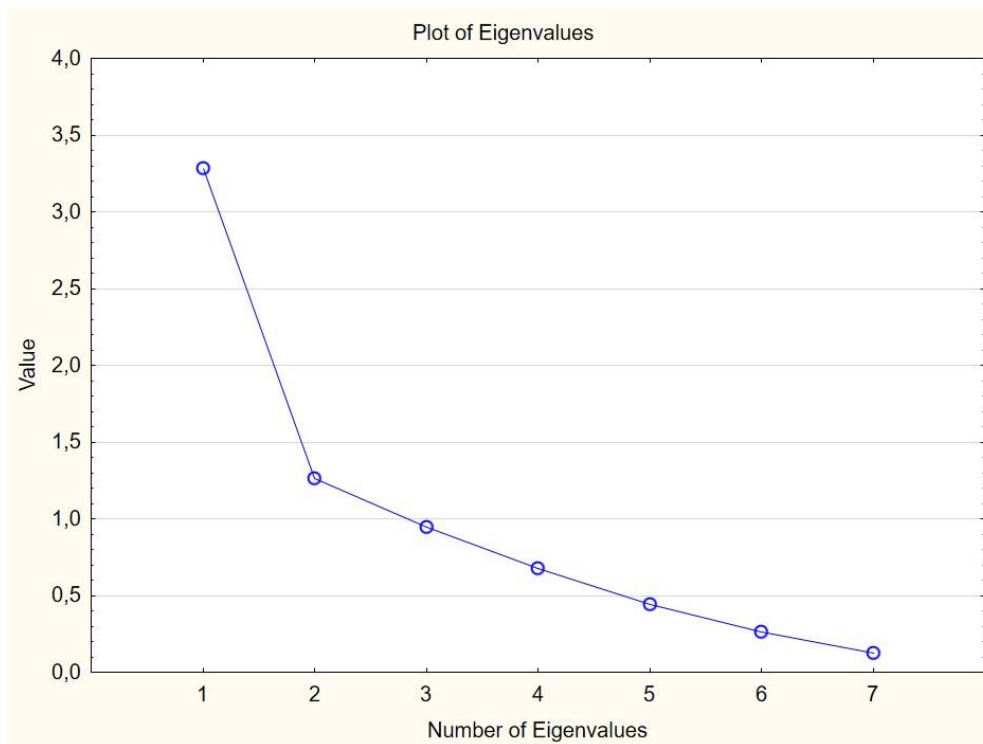
Analýza vlastních čísel (eigenvalues) ukázala, že první dva faktory mají hodnotu vyšší než 1 ($\lambda_1 = 3,29$; $\lambda_2 = 1,26$), zatímco ostatní faktory této hranice nedosahují. První faktor vysvětluje přibližně 47 % variance a druhý faktor přibližně 18 %, přičemž dohromady tyto dva faktory vysvětlují zhruba 65 % celkové variance dat.

---

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=742>

Scree plot (Graf 1) tento výsledek dále podporuje. Je patrný výrazný pokles mezi prvním a druhým faktorem, zatímco následné faktory již vykazují pouze pozvolný pokles hodnot. Tento průběh křivky naznačuje, že dvoufaktorové řešení je pro data nejvhodnější.

Graf 1: *Plot of Eigenvalues*

Faktorové náboje po rotaci Varimax (Tabulka 1) ukazují jasně interpretovatelnou strukturu. První faktor je tvořen především položkami „schopnost“, „šikovnost“, „sebevědomí“ a „kompetence“, které vykazují vysoké faktorové náboje, a lze jej proto interpretovat jako dimenzi kompetence. Druhý faktor zahrnuje položky „přátelskost“, „dobrosrdečnost“ a „upřímnost“, což odpovídá dimenzi vřelosti.

Tabulka 1: *Faktorové náboje a komunalita položek*

		Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet1)	
		Extraction: Principal components	
		(Marked loadings are >,700000)	
Variable	Factor 1	Factor 2	
kompetence	0,683608	0,481765	
svedomitost	0,372000	0,068769	
schopnosti	0,897490	0,166912	
sikovnost	0,935252	0,103937	
pratelskost	0,192779	0,838104	
dobrosrdecnost	0,250350	0,812246	
uprimnost	0,052260	0,724738	
Expl. Var	2,388458	2,162896	
Prp. Totl	0,341208	0,308985	

Celkově tedy výsledky podporují existenci dvou relativně nezávislých dimenzí, které odpovídají teoretickému modelu SCM.

Diskuze

Zjištěná faktorová struktura odpovídá předpokladům Stereotype Content Modelu (Fiske et al., 2002), podle kterého jsou stereotypy organizovány podél dimenzí kompetence a vřelosti. Výsledky ukazují, že respondenti hodnotí vietnamskou menšinu právě prostřednictvím těchto dvou základních dimenzí, což potvrzuje relevanci tohoto modelu i v analyzovaném souboru.

Získané výsledky jsou v souladu s předchozími výzkumy v českém prostředí (Žingora & Graf, 2014), které ukazují relativně pozitivní hodnocení vietnamské menšiny zejména v oblasti kompetence. Zároveň odpovídají širším empirickým zjištěním, že dimenze vřelosti a kompetence představují univerzální rámec pro porozumění meziskupinovým postojům (Cuddy et al., 2009).

Závěr

Exploratorní faktorová analýza identifikovala dvě hlavní dimenze hodnocení vietnamské menšiny – kompetenci a vřelost. Tyto dimenze odpovídají teoretickému rámci Stereotype Content Modelu a potvrzují jeho aplikovatelnost na analyzovaná data. Výsledky přispívají k lepšímu porozumění struktury stereotypů a ukazují, že postoje k menšinovým skupinám lze spolehlivě popsat pomocí relativně jednoduchého dvoudimenzionálního modelu.

Zdroje

Cuddy, A. J. C., Fiske, S. T., Kwan, V. S. Y., Glick, P., Demoulin, S., Leyens, J.-P., Bond, M. H., Croizet, J.-C., Ellemers, N., Sleebos, E., Htun, T. T., Kim, H.-J., Maio, G., Perry, J., Petkova, K., Todorov, V., Rodríguez-Bailón, R., Morales, E., Moya, M., Palacios, M., Smith, V., Perez, R., Vala, J., & Ziegler, R. (2009). Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences. *British Journal of Social Psychology*, 48(1), 1–33. <https://doi.org/10.1348/014466608X314935>

Fiske, S. T., Cuddy, A. J. C., Glick, P., & Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878–902. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>

Žingora, T., & Graf, S. (2014). Rómovia a Vietnamci z českej perspektívy: Rola hrozby vo vzťahu medziskupinového kontaktu a postojov / Roma and Vietnamese from Czech perspective: The role of threat in the relationship of intergroup contact and attitudes. In *Sociálne procesy a osobnosť 2014: Človek a spoločnosť: Zborník príspevkov zo 17. ročníka medzinárodnej konferencie* (pp. 472–480). Katedra psychologie, Fakulta sociálnych štúdií, Masarykova univerzita; Psychologický ústav Akademie věd České republiky.